

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno
Din 16.—, četrtletno Din 9.—, ino-
zemstvo Din 64.—.
Poštno-čkovni rač. 10.303.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO
Z MESEČNO PRILOGO „NAŠ DOM“

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška c. 5.
Telefon 2113

Cene inseratom: cela stran
Din 2000.—, pol strani Din 1000.—,
četrt strani Din 500.—, 1/8 strani
Din 250.—, 1/16 strani Din 125.—,
Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Gospodarsko pomirjenje sveta.

Svetovna vojna je bila končana leta 1918. Sklenjene so bile mirovne pogodbe ter podpisane od držav-zmagovalk in držav-premagank. Komaj so stopile v veljavo mirovne pogodbe, ki so napravile konec krvavi borbi držav na življenje in smrt, že se je začela druga borba. Ta se ne vrši s kanoni, tanki, bombami in granatami, temveč z gospodarskim tekmovanjem. Ne obdajajo se države več z bodečimi žicami, marveč s kitajskim zidovjem carin in raznovrstnih omejitev medsebojne trgovine. Ta nekrvava borba zahteva tudi svoje žrtve, ki so deloma še hujše, nego so bile žrtve krvave svetovne vojne. Stotisoči in milijoni brezposelnih po raznih državah so njene najočitnejše žrtve.

Nemčija se ustavlja plačanju visoke vojne odškodnine.

* Netivo medsebojne brezobzirne gospodarske vojne in z njo združene velike gospodarske krize, in sicer stalno razburljivo delujoče netivo so težka gospodarska in finačna bremena, ki jih morajo nositi države kot posledice svetovne vojne. Premaganim državam, predvsem Nemčiji, je bila naložena vojna odškodnina, ki bi res dosegla ogromne svote, ako bi jih Nemčija plačevala. Toda Nemčija se je vedno ustavljala, češ, da ne more plačati. Ko že leta 1923 ni hotela plačati, kolikor bi morala, je Francija za Poincarejeve vlade zasedla Porurje, da pride do odškodnine, ki ji gre. Potem je prišel Dawesov načrt, ki je napravil konec zasedbi Porurja, ker je natanko določil svoto, ki jo bi morala Nemčija plačevati, in tudi način odplačevanja. Ker se je Nemčija ta načrt zdel neizvršljiv, je prišlo do njegove preureditve, do Joungovega načrta, ki je zdatno znižal bremena Nemčije. Toda tudi s tem načrtom se Nemčija ni hotela zadovoljiti ter je kot najjačji dokaz svoje plačilne nezmožnosti navajala vedno bolj rastoče število svojih brezposelnih. Tako je prišlo v švicarskem mestu Lozani do dolgotrajnih in težavnih razgovorov med zastopniki velesil, ki so se uspešno končali 8. julija z lozansko pogodbo.

Konec nemške vojne odškodnine.

Nemci so z vso močjo delali na to, da se jim vojna odškodnina popolnoma odpusti ter da se hkrati iz verzajske mirovne pogodbe črta tisti člen, ki govori

o moralni krivdi in odgovornosti Nemčije za svetovno vojno. Prišli so tudi z zahtevo o reviziji svoje državne meje napram Poljski. Te zahteve, ki so političnega značaja, so bile v Lozani odbite. Kar pa se tiče zahteve o črtanju vojne odškodnine, je bila delno izpolnjena. Mesto 34 milijard zlatih mark, kolikor bi bila po Joungovem načrtu znašala glavnicca za nemška odplačila: tekem 57 let, se je Nemčiji naložila svota treh milijard zlatih mark. Z odplačevanjem te svote bo Nemčija še le začela po triletnem moratoriju, to je v juliju 1935. Takrat bodo namreč tiste državne obveznice, potom katerih bo Nemčija plačala ta svoj dolg, postavljene na svetovni denarni trg. Potem bo Nemčija morala pri 5% obrestih in 1% amortizaciji plačevati letni obrok od 180 milijonov mark, in sicer za dobo 35 let. Poleg tega bo še morala plačevati letno okoli 220 milijonov mark za Dawesovo ter Joungovo posojilo itl.; torej v bodočih letih povprečno 400 milijonov zlatih mark letno.

Medzavezniški vojni dolgovi.

Vojno-odškodninska bremena Nemčije so torej bila tako olajšana, da se more po pravici govoriti o koncu nemške vojne odškodnine. Sedaj pa bremena držav-zmagovalk, namreč medzavezniški vojni dolgovi. Kaj pa bo z njimi? Ali se bodo tudi črtali, ali vsaj izdatno olajšali? Prejemnice so bile Anglija, Francija, Italija, Belgija, Jugoslavija. Upnica pa je po veliki večini Amerika — Zedinjene države — in deloma Anglija. Početkom letošnjega leta se je glavnična vrednost teh dolgov določila z zneskom okoli 792 milijard dinarjev, v katerem znesku je tudi vključena svota 238 milijard dinarjev nekdanjega dolga Rusije, ki ga pa boljševiki ne priznajo. Največja večina teh političnih dolgov teče v Ameriko. Zedinjene države bi morale v finančnem letu 1931 — 32 prejeti okroglo 253 milijonov dolarjev za obresti in amortizacijske obroke, ako bi ne bil prišel od predsednika Hooverja predložen moratorij. Med nemško vojno odškodnino in med medzavezniškimi vojnimi dolgovi je bila v Lozani določena zveza. Francoski ministrski predsednik Herriot je namreč po svojem povratku v Pariz izjavil: »Kar je treba predvsem razumeti, je jasno določena zveza med ureditvijo vojnih odškodnin in rešitvijo vprašanja vojnih dolgov z Zedinjenimi državami. Vse je podrejeno razčiščenju razmerja z Zedinjenimi državami. Ako so Zedinjene države mnenja, da je lozanska

pogodba dobra in če pride do zadovoljivega dogovora o vojnih dolgovih, bo lozanska pogodba ratificirana in v polni meri uveljavljena.«

Storiti je še mnogo.

Od Amerike je torej v največji meri odvisna usoda lozanske pogodbe. Ako Zedinjene države ne privolijo v črtanje ali vsaj prav znatno znižanje vojnih dolgov, se ta pogodba ne bo ratificirala (potrdila) in v svojo veljavo bo spet stopil Joungov načrt o odplačevanju nemške vojne odškodnine. Dozdaj Amerika noče nič slišati o tem, da bi Evropi vojne dolgove znižala, kamo-li črtala. Od evropskih držav zahteva, naj se poprej razorožijo, potem se le bo z njimi govorila o znižanju vojnih dolgov. Neskaljenega veselja nad lozansko pogodbo torej ni nikjer. Francozi ji pristopajo bolj s hladnim razumom nego s srcem. V Angliji imajo nekateri pomisleke radi gospodarskih ugodnosti, ki se dajejo Nemčiji, drugim državam, ki so ravno tako potrebne, ako ne še bolj, pa se ne dajejo. V oza lju se je začela pred nekaterimi duhovi v Angliji dvigati pošast nemške konkurence. Tej bojazni je dal nedavno izraza nekdanji angleški minister Churchill v svojem govoru v parlamentu. Kar se naše države tiče, utrpi ona vsled odpadka nemške vojne odškodnine največjo škodo. Svota, ki bi jo morala Jugoslavija še prejeti od Nemčije, je proračunjena na 50 milijard dinarjev. Ako se naš državi odpišejo vojni dolgovi, bi to znašalo nekako 15 milijard dinarjev, tako da bi naša država trpela dejansko škodo 35 milijard Din. To je tako velika svota, da se ji Jugoslavija ne more kratkoma odpovedati, marveč mora zahtevati, da ji velesile na drugi strani oskrbijo primerno gospodarsko pomoč. Angleški ministrski predsednik Macdonald je zastopnika naše države v Lozani, ko mu je predložil škodo in stanje naše države, potolažil z jesensko svetovno gospodarsko konferenco, ki bo svojo pozornost in naklonjenost posvetila tudi malim državam. Je to tolažba, ki je nekaj vredna. Še več pa bo vredna ter bo tudi hasnovita, ko bo od besed prešlo do dejanj. Nad lozansko pogodbo bi se torej morali najbolj veseliti Nemci, ki so edini dobili in sicer veliko dobili. Pa tudi tamkaj zadovoljnost ni splošna. Narodni socialisti (hitlerjevci) izjavljajo, da pogodbi ne priznajo veljavnost. Za nje je vse to premalo. Zadovoljni bi bili takrat, ko bi Nemčija zopet pridobila vse pokrajine, ki jih je vsled izgubljene vojne morala odstopiti zlasti Franciji in Poljski, ter

bi do zobov oborožena zopet stala pod hohencolernskim načelstvom. Poleg tega je sedanja Papenova vlada popolnoma pod vplivom pruskih veleposestnikov, ki zahtevajo povišanje carine za uvoz agrarnih pridelkov. To bi bil nov udarec za poljedelske države ter nova omejitev in ovira v razvoju svetovne trgovine.

Zaključna seja razorožitvene konference, ki je doživela popolen neuspeh, se bo vršila še tekom tega tedna.

Komunisti v Belgiji so bili zasnovali velikopotezno zaroto, koje cilj je bil: potom stavke vreči sedanji režim ter uvesti diktaturo proletarijata. Svoje zapupnike, katere so vodili francoski komunisti, so imeli po vsej Belgiji. V očigled komunistični nevarnosti je predlagala vlada uvedbo diktature, a je svoj predlog umaknila, ker so se mu uprle vse stranke z vladno vred. V stavki rudarjev in kovinarjev je nastal važen preokret, ker je dosežen med katoliškimi in socijalističnimi organizacijami sporazum o skupnem postopanju. Obe organizaciji vplivata pomirjevalno na delavstvo in sta nastopali skupno proti divjanju komunistov.

Belgijska stavka je končana, ker je dosežen sporazum v rudarski in kovinski industriji.

Kmečka stranka zmagala pri volitvah na Romunskem. V nedeljo, dne 17. julija so se vršile v Romuniji državno-zborske volitve, ki so potekle v splošnem mirno ter v redu in so prinesle zmago kmečki stranki, ki je vodila volitve pod predsedstvom Vajde Vojvoda. Za volitve je bilo vloženih 846 list s 4721 kandidati za 387 mandatov. Po splošni sodbi bo dobila narodna kmečka stranka 62–66%, liberalci 14–16, stranka Julija Bratinaua 7–8, dr. Lupova kmečka stranka 3–4, narodna unija 2%. Nemci so se vezali z vladno kmečko stranko, Madžari so šli samostojno na volitve.

Vodja nemških fašistov Adolf Hitler se bo vozil v letalu po Nemčiji, da bode lahko hitreje prirejal v volilni borbi agitacijska zborovanja, ki so radi neprestanih spopadov med komunisti in Hitlerjevimi narodnimi socijalisti zelo krvava.

Norveška in Danska se prepirata glede jugovzhodnega Grönlanda. Spor je že bil predložen stalnemu rabsodišču v Haagu, a ga je rešila Norveška sama na ta način, da je polastila spornih krajev, čeravno so priznale vse države, izjemši Norveško, Danski, da ima nadoblast nad celo Grönlandijo. Pretežno večino Grönlandije odeva večni led, ki je na mestih debel nad 100 metrov.

Katalonija dobila avtonomijo. Po daljši borbi se je vendarle posrečilo Kataloncem, da jim je osrednja vlada v Madridu podelila avtonomijo z glasovanjem 185 proti 75.

O sporu med Anglijo in Irsko radi odklonitve irskega parlamenta prisega zvestobe angleškemu kralju smo že več-

5.000.000.- Srečke
za Katedralo dobrot, društva Sv. Vinka v Beogradu

se dobi po povodu!
Dobitki: 2 x D 2.500.000, 2 x D 500.000,
10 x D 100.000, 100 x D 10.000.

Skupni dobitki: Din 5.000.000!

Cene srečk: 1/2 Din 100, 1/4 Din 50, 1/8 Din 25

Zrebanje: 31. avgusta 1932

10.000

krat poročali. Angleži so se znosili nad Irce na ta način, da so uvedli s 15. julijem proti Irski carine. Odredba predvideva 20% carino na celo vrsto irskih uvoznih predmetov. Nanaša se predvsem na uvoz žive živine, mesa, perutnine, surovega masla in jajc, ki znaša 90% vsega irskega uvoza sploh.

Amerika dobi inflacijo. Ameriški kongres (parlament) je bil 17. julija odgođen do 1. septembra. Na zadnji seji sta dovolili obe zbornici narodnim bankam, da izdajajo svobodno papirnati denar proti kritju z vladnimi boni z nizkimi obrestmi na dobo treh let. Dovoljen je za 1 milijardo dolarjev razširjeni obtok papirnatega denarja. Dosedanji obtok bankovcev predstavlja vrednost 5695 milijonov dolarjev.

V Braziliji so doživeli zadnje dni nekrvavo revolucijo, koje izjalovljeni cilj je bil: odstop predsednika generala Varge in obnovitev ustave.

Jezuitov se bojijo. Namreč naši socialisti. Ker se bodo v Mariboru nasečili jezuitje ter se v to svrhu vrši potrebna prezidava poslopja, odnosno gradba kapele, so se socialistična glasila začela radi tega razburjati. Najprej odklanjajo španske jezuite, najbrž radi internacionalne socialistične solidarnosti (mednarodne vzajemnosti). Ker so španski socialisti izgnali jezuite iz svoje dežele, kako bi jih naši mogli sprejeti! V svojem znanem socialističnem »svobodoumju« odklanjajo tudi slovenske jezuite. Meni svobodo, — drugomisljeniku pa nagobčnik na usta, to je socialistično stališče. Ako »Volksstimme« piše, da kulturne države prepovedujejo naseljevanje jezuitov, bi si dovolili vprašanje, ali Francija in Anglija, kjer so jezuiti naseljeni ter svobodno delujejo, nista kulturni državi?! Kar se naposled tiče izjave, da je redovniški poklic dandanes najsigurnejši med vsemi, ej, gospodje socialisti, kar prosite za sprejem v samostan! Če boste prišli z resnično spokorjenim duhom, se vam bodo samostanska vrata odprla.

Duhovniški naraščaj v Čehoslovaški. Po preobratu in ustanovitvi čehoslovaške države je val liberalizma, to je lažnjivega svobodoumja, zajel čehoslova-

ško javnost. V takem ozračju niso mogli vznikniti duhovniški poklici. Zavladalo je občutljivo pomanjkanje duhovščine. Zadnji dve leti pa se je število mladeničev, ki so se odločili za duhovniški poklic, izdatno pomnožilo. Danes ima Čehoslovaška 1003 katoliške bogoslovce, lanskega leta pa jih je bilo 752. V tem številu niso obseženi tisti bogoslovci, ki obiskujejo samostojna redovniška bogoslovja. Skupaj je na Čehoslovaškem 15 katoliških bogoslovnih visokih šol, od katerih so nekatere vseučiliške fakultete. Češke in moravske škofije imajo 611 bogoslovcev, med njimi 400 Čehov. V 6 slovaških bogoslovnih visokih šolah je 177 Slovakov in 44 Madžarov. V Prešovu in Užhorodu je 57 bogoslovcev-Rusinov, povečini iz Podkarpatske Rusije. V Prešovu je 1 bogoslovec Hrvat. V inozemstvu obiskuje visoke šole 85 bogoslovcev, in sicer 38 v Rimu, 20 pa v Strassburgu (povečini Slovaki). Da je Čehoslovaška v resnici kulturna država, ki ne reducira šolstva, se tudi vidi iz te statistike katoliških bogoslovnih visokih šol.

Škofa so suspendirali. To se je zgodilo v Španiji pod sedanjo framsonsko-socialistično vlado. Žrtev te vlade in njene svobodomiselnosti je postal dr. Lucian Platero, škof v Segoviji. Njegova krivda je v tem, da je izdal pastirski list, v katerem svari vernike pred civilnim zakonom, to je takšnim, ki se ne sklene pred cerkveno, marveč samo pred državno oblastjo. Takšen zakon je namreč sedanja vlada v Španiji vpeljala. Ko so »svobodomislec« na ministrskih sedežih doznali za ta pastirski list, so si ga naročili, da ga prečitajo. Ta svobodomiselna gospoda je, ko je pastirski list prebrala, sklenila, da katoliškemu škofu ne gre tista svoboda, ki gre vsakemu framsonu, naprednjaku, socialistu, komunistu, da bi namreč smel imeti svoje prepričanje. Zato je minister pravde škofa suspendiral, to je, odvzel mu je plačo. Kaj ne da, ta liberalno — naprednjaško — socialistična gospoda v Španiji pa je res »svobodomiselna«! Če ne misliš tako kakor mi, pa ti jesti ne damo!

V katoliško Cerkev je vstopil anglikansko-protestantovski duhovnik dr. Viliam Orchard. Bil je sloveč anglikanski pisatelj in eden najboljših cerkvenih govornikov, ki jih ima anglikanski protestantizem. Ker se je dr. Orchard kot protestantovski pastor preveč približal katoliškemu nazoru ter vpeljal v svojo cerkev obrede, ki so jako slični katoliškim, so ga njegovi protestantovski tovariši pri cerkvenih predstojnikih očrnil, češ, da je že v sumljivi sosesčini s katolicizmom. Dr. Orchard je nato zapustil Anglijo, šel v Rim ter tamkaj študiral katoliško bogoslovje. Pred nekaj dnevi je položil katoliško veroizpoved v roke p. Garziglie, ki vodi papeški vzhodni zavod v Rimu. Med došlimi pozdravi je tudi bil prisrčni brzojavni pozdrav angleškega kardinala nadškofa Bournia.

Sv. pismo in najdbe. Na mnogoterih krajih Egipta, Palestine, Sirije in drugih dežel so bile najdene, odkrite ali izkopane razne stvari, ki dokazujejo, kako so poročila sv. pisma zgodovin-